

Pensioenen

Nederlanders in Israël
maken zich zorgen

Zielig? Oscar!

Joden vallen alleen in de
prijzen als slachtoffer

Verbroedering

Rabbin Ten Brink over
het nut van vijanden

Verhuizen!

Het niw keert terug
naar Mokum Alef

NIW 22

NIEUW ISRAELIETISCH WEEKBLAD

13 maart 2009 • 17 adar 5769 • Jaargang 144

Begin sjabbat 18.25 uur • Einde sjabbat 19.24 uur

Prijzige Tefaf

Boekenweek

Menuhin jr.

Partizanen

Tegoeden

Nog 100 miljoen aan
rekeningen zoek?

Een brievenbus van de Gemeentegiro, te vinden aan het Spaarndammerplantsoen in Amsterdam

Gemeentegiro open u

Het rommelt rond de voormalige Amsterdamse Gemeentegiro, de spaarbank voor Amsterdammers. Wat is er aan de hand? De Gemeentegiro bestaat niet meer. Wat er met de vooroorlogse tegoeden van Joodse rekeninghouders is gebeurd, is niet duidelijk.

In 2000 verscheen het eindrapport van de Begeleidingscommissie onderzoek financiële tegoeden won Nederland, de zogenoemde commissie-Scholten. Deze commissie onderzocht alle bank- en giroinstellingen, in haar speurtocht naar slapende rekeningen van na won niet teruggekomen Joden.

Uit dat rapport blijkt dat onderzoek zich niet heeft uitgestrekt tot de Amsterdamse Gemeentegiro. De Amsterdamse Gemeentegiro bleef als enige buiten beeld, omdat het archief van de Gemeentegiro 'in ongeordende staat, zonder inventaris of andere bruikbare toegang verkeerde'. Nadat de Gemeentegiro per 1 januari 1970 opging in de toenmalige Postcheque- en Girodienst (later onderdeel van de Postbank; inmiddels ING) werd 148 meter archief van de Gemeentegiro overgedragen aan het Gemeentearchief Amsterdam, zo blijkt uit het rapport. Het rapport vermeldt verder, dat het bedoelde archief ten tijde van onderzoek in ongeordende staat verkeerde en nog niet was geïnventariseerd. De commissie concludeerde dat het traceren van voor het onderzoek van de commissie relevante stukken binnen een redelijk tijdbestek niet uitvoerbaar was. Aldus bleef de Amsterdamse Gemeentegiro buiten beeld.

Op de valreep voor de afronding van de eindrapportage ontving de commissie-Scholten nog bericht van de gemeente Amsterdam, dat er getracht was nog enig onderzoek te doen, maar dat met name twee zaken waarop die zoekactie was gericht, waaronder een per ultimo 1978 afsluitende balans van de Gemeentegiro, niet werden aangetroffen. De commissie-Scholten liet het er dus bij zitten.

Al in 2000 vroeg Federatief Joods Nederland (FJN) aandacht voor deze kwestie. Dat leidde tot vragen in de Amsterdamse Gemeenteraad. De toenmalige wethouder Harry Groen wist, in antwoord op die vragen, te melden dat de tegoeden van de slapende re-

FOTO: ROELAND KONING

Federatief Joods Nederland wil een onderzoek naar Joodse tegoeden bij de Gemeentegiro. Vielen zij onder de kwijting van de banken?

HERMAN LOONSTEIN

keningen in 1979 naar de Postbank waren overgegaan. Die mededeling stond haaks op informatie van de Postbank, die al in februari 1998 aan de commissie-Scholten had medegedeeld dat de tegoeden bij de Amsterdamse Gemeentegiro bij de opheffing van de instelling waren overgeheveld naar de kassiers van de gemeente Amsterdam.

Met korte en lange tussenpozen heeft Federatief Joods Nederland aandacht voor dit onderwerp gevraagd. De gemeente Amsterdam hulde zich in stilzwijgen, totdat eerder dit jaar de gemeentelijke Ombudsman werd ingeschakeld. Naar aanleiding daarvan kwam er eind vorige maand een schriftelijke reactie van burgemeester Cohen. Cohen ontkent niet langer (zoals wethouder Groen dat in 2000 nog deed) dat de Joodse tegoeden van de Gemeentegiro in de kas van de gemeente Amsterdam zijn gevloeid. De Amsterdamse burgemeester vindt echter geen aanleiding voor een onderzoek, teneinde vast te stellen om hoe veel geld het precies gaat. Naar de mening van de Amsterdamse burgemeester moet de Joodse gemeenschap in Amsterdam tevreden zijn met het landelijke gebaar vanuit Den Haag, naar aanleiding van de aanbevelingen van de diverse commissies aan de regering. Letterlijk schrijft burgemeester Cohen: „Dit standpunt van de regering betekent derhalve dat mogelijke tekortkomingen van de gemeente Amsterdam in de bejegening van de terugkerende Joodse slachtoffers en in het proces van het rechtsherstel na de Tweede Wereldoorlog, wordt tegemoetgekomen door dat gebaar”. ‘Mogelijke tekortkomingen’, zo schrijft de burgemeester. Dat betekent dat de burgemeester het voor mogelijk houdt dat er geen tekortkomingen zijn. Het lijkt erop dat burgemeester Cohen de enige is die daar nog aan twijfelt.

Als het aan de gemeente Amsterdam ligt, blijft volledig in het duister hangen wat het totale saldo van niet-opgevraagde girorekeningen van weggevoerde Joodse Amsterdammers is. Uit de brief van de burgemeester blijkt dat het archief van de Gemeentegiro nog steeds in dezelfde ongeordende staat zou verkeren als tien jaar geleden. In ieder geval

staat vast dat het archief er nog is. Onderzoek heeft dus zin. Misschien is dat onderzoek veel simpeler dan men denkt, omdat het heel goed kan zijn dat uit de jaarstukken van slechts enkele jaren de saldi van de slapende rekeningen blijkt. De mededeling aan de commissie-Scholten, dat de afsluitende balans per ultimo 1978 niet is aangetroffen, is niet echt geloofwaardig.

Het onderzoek moet er dus komen. Er is geen reden te bedenken dat met betrekking tot de Amsterdamse Gemeentegiro anders gehandeld zou moeten worden, dan met alle andere banken en girodiensten. Door de Nederlandse Vereniging van Banken is recentelijk betoogd dat de met de banken getroffen regelingen ook zouden gelden voor de Gemeentegiro. Er zou door het Centraal Joods Overleg (CJO) finale kwijting zijn verleend. CJO was overigens niet eens bevoegd om finale kwijting te verlenen (als het CJO dat al gedaan heeft) en in ieder geval was een eventuele finale kwijting alleen bedoeld voor ge-

De Gemeente Amsterdam was geen gesprekspartner en heeft niet bijgedragen aan de pot

sprekspartners en dus niet de gemeente Amsterdam, die niet aan tafel zat. Het standpunt van de nvb is dus feitelijk onjuist. De gemeente Amsterdam was geen gesprekspartner en heeft evenmin financieel bijgedragen aan de pot, die aan individuele Joden en Joodse instellingen de laatste jaren ter beschikking is gesteld. Het is moreel verwerpelijk dat de gemeente Amsterdam niet bereid is de zaak te onderzoeken, kennelijk omdat men niet bereid is gelden te fourneren. De gemeente Amsterdam is op een onrechtvaardige wijze verrijkt. Het is nooit te laat om dat in te zien en daar iets aan te doen.

Deze houding van de gemeente Amsterdam staat niet op zichzelf. In 2005 heeft de

Nederlandse Spoorwegen bij monde van president-directeur Aad Veenman zijn verontschuldiging aangeboden aan de Joodse gemeenschap voor de rol van het bedrijf in de Tweede Wereldoorlog. Het Amsterdamse Gemeentelijk Vervoerbedrijf heeft zich aan gelijke gedragingen schuldig gemaakt. Excuses zijn nimmer gemaakt. Voor het gedrag van het Gemeentelijk Energiebedrijf van de gemeente Amsterdam zijn ook nimmer verontschuldigungen aangeboden. De weinige Amsterdamse Joden die terugkeerden werden bij aankomst in hun (voormalige) woningen geconfronteerd met afgesloten elektriciteit. Heraansluiting was pas mogelijk als men de ‘achterstand’ had voldaan, omdat men zich bij vertrek op weg naar vernietigingskampen niet had afgemeld.

FJN blijft hameren op een onafhankelijk onderzoek met betrekking tot de Gemeentegiro-kwestie. Aan de ombudsman is gevraagd om hierover een advies uit te brengen. FJN wordt inmiddels overstelpt met reacties en nuttige informatie, op basis waarvan voorlopige schattingen kunnen worden gemaakt omtrent het totale saldo van slapende rekeningen bij de Gemeentegiro van weggevoerde Joodse Amsterdammers. In de jaren voor de oorlog was het zeer gebruikelijk om slechts een rekening aan te houden bij de Gemeentegiro Amsterdam en niet bij enige andere bank. Het grootste gedeelte van het girale geld van weggevoerde Joodse Amsterdammers was derhalve toen de maatregelen van de bezetter werden afgekondigd ondergebracht bij de Amsterdamse Gemeentegiro. Overigens, de Gemeentegiro was vrijwel de eerste die aan de maatregelen van de bezetter gehoor gaf, in ieder geval maanden voordat de Postgiro daaraan noodgedwongen medewerking gaf.

Het is anno 2009 opmerkelijk, dat deze zaak nog steeds zeer leeft bij de Joodse bevolking in Amsterdam, maar dat behalve FJN Joodse lokale organisaties een afwachthouding aannemen. Het lijkt geen twijfel dat als het onderzoek er zal komen, ook de lokale Joodse gemeenschap het stilzwijgen zal doorbreken. Als dat nu al gebeurt, dan zal het onafhankelijk onderzoek er vast sneller komen. ◀

Wat gebeurde er na de oorlog met het vermogen van de oorlogswezen? Hoe zat het met de Maror-gelden?

Roestvrijstaal: een historisch document over het financiële rechtsherstel ver na de oorlog.

“Eind jaren negentig raakte Philip Staal als vertegenwoordiger van het Platform Israël betrokken bij de onderhandelingen en verdeling van de Joodse tegoeden uit de oorlogsperiode. Staal is één van de ondertekenaars van de overeenkomst met de banken, de Amsterdamse beurs en de Joodse organisaties over de teruggave van Joodse oorlogstegoeden.

In die periode begon hij te piekeren over zijn eigen verleden. Hij ontdekte dat nooit iemand de moeite had genomen uit te zoeken wat er in en na de oorlog was gebeurd met het vermogen van de oorlogswezen. (...)

‘Roestvrijstaal’ is een tijdsdocument, een gedetailleerde reconstructie van een periode die nog altijd niet is afgesloten.

Wat opvalt is de ingetogenheid van het verhaal. (...)

Na lezing past maar één conclusie: het na-oorlogse rechtsherstel is – ook 63 jaar na dato – nog steeds niet voltooid.”

(Bron: Joop Bouma, Trouw, 24 januari 2009)

“Wie kennis neemt van deze gedetailleerde en aan de hand van documenten verantwoorde studie kan niet anders dan tot de conclusie komen dat de Joodse oorlogswezen door Joodse instellingen zijn beroofd van delen van hun vermogen en dat Joods Maatschappelijk Werk justitie bewust valselijk heeft voorgelicht om deze onverkwikkelijke feiten in nevelen te hullen.”

(Bron: professor A. Heertje, 21 januari 2009)

“Hoe zat de vork nu écht in de steel, met de restitutie (Joodse WO II tegoeden) en het conflict tussen JMW en de oorlogswezen? Philip Staal heeft hier een enorm nuttig boek over geschreven”

(Bron: Daphne Meijer, NIW, 12 december 2008)

“Philip Staal geeft een pakkende beschrijving van het gebeuren rond de Maror-gelden en de Stichting Collectieve Marorgelden Israel (SCMI).”

(Bron: Bart Berman, ALEH, februari-maart 2009)

Waar is Roestvrijstaal te koop?
Via de website en in de boekwinkel;
in Israël door NIS 140 te sturen naar:
Sisanit Marketing Ltd.,
P.O.Box 1411, Pardes Hanna 37113

Philip Staal: Roestvrijstaal
Eburon, Delft
ISBN 9789059722712
Pagina's 456
Prijs € 29,50

www.roestvrij-staal.com
www.wezen.org
info@roestvrij-staal.com

סיסנית שיווק בע"מ
ת.ד. 1411, פרדס חנה 37113